

voorwaarde, dat 'tis sprekend, warm, origineel...";

.....in 'taanschouwelijke moet men het in zijn beelden niet zoeken (want beeldings- en vernuftselementen komen met elkaar in conflict) maar in de werking van 'tgevoel. Dit borrelt telkens op in de keuze van woorden en wendingen: het ligt gekristalliseerd in de verhevigende uiting, in 'tsymboliseerend karakter van z'n taal, in de zinnen en betekenissen.....";

.....heel zijn vereenvoudigde uitbeelding (doet) primitief volks en populair humoristisch aan.....";

.....uit het stoffelijke, uit het zintuiglijke en tastbare leven is 'twoord of beeld meestal gegrepen, ook waar subjectieve gemoedstoestanden of geestelijke gevoelens moeten worden vertolkt.....";

.....(bij) Timmermans (zijn) gemoeds- en zinnelieven innig versmolten. Tusschen de toestanden van 'tgemoed en de heele omgeving is er een bestendige harmonie. Dieren en natuur doen mee met de menselijke stemmingen.....";

.....Timmermans is zeer ontvankelijk voor gevoelsvereenkomsten en beroeringsgelijkenissen. Neemt hij iets waar, dan denkt hij onmiddellijk aan iets anders, en dit andere, stemmingsverwante, brengt hij te pas, om de gevoelsstemming te duiden.....";

Zoo zijn de trekken van Timmermans' werk, wanneer men dat, zooals Dr Rutten doet, in zijn geheel beschouwt.

En met deze karakteristieken moeten we nu het bewuste boek vergelijken. Overal vinden we dan precies deze zelfde elementen als even zoovele bewijzen, dat het klinken van Franciscus' „harp" inderdaad de toon heeft van Timmermans' „verbeeldekens" en zoo, als hij het heeft gehoord, in het boek uitkomt.

Zie eens deze beelden: „zijn spieren kletterden op zijn gebeente van angst en smart"; „wit en machtig lik een dondertoren zit de Paus temidden van de superkardinalen"; „de menschen hangen aan zijn lippen en 'tis zoo eenvoudig lik een boterham"; „de zon was gezonken als een goudvisch"; „voos en stom gelijk een os zag hij naar den glorieuzen zonsondergang".

Lees eens deze beschrijving van Franciscus' preeken: „Nu eens was zijn preek als een tuiltje violette, dan weer donker en terribel, als het over de Hel ging. Hij was de goddelijke zevenslager, die van hier naar ginder sprong, en vonken in de harten spatte. De menschen wierden lik naar hem gezogen. 'tWas lik een harmonie, die door 'tland trok en iedereen kwam zien en luisteren."

Vergelijk eens met wat Dr Rutten schrijft, uitdrukkingen als: „'t volk hilde hem de stad uit"; „ze baden hun hart uit hun lijf"; „met haar tranen begoot ze zijn gezicht"; „de vader schuimde van woede"; „ik stamp u nog liever buiten de deur"; „zijn hart liep over van vuur, zijn aderen waren een struik van vuur, en hij wierd opgenomen in een groot licht, God brandde in hem....."

Naar believen zal de briefschrijver zelf zulke vergelijkingsplaatsen vinden; ze staan op iedere bladzijde en zijn telkens de illustratie van het schrijverskarakter dat Dr Rutten geeft.

De objectieve conclusie nu, die deze vergelijking aan de hand doet is, dat de inhoud van het boek volkomen in overeenstemming is met geest en sfeer en toon van Timmermans' ander werk en evenzeer met 't: „deze dingen heb ik mij zoo voorgesteld..." van de laatste bladzijde. Zooals hij Pieter Brueghel uit diens schilderstukken „geroken" heeft, zoo heeft hij Franciscus' harpklanken in wat hij over hem gelezen en van zijn omgeving gezien heeft, gehoord. En naar die herinnering, naar dat persoonlijk beleven, geeft hij ze weer in zijn boek. Er kan dus geen sprake zijn van een misvorming van het onderwerp, omdat het in zijn specifiek karakter boven zijn bereik lag, want niet het historisch-beschrijvende, maar het persoonlijk-doorleefde was de eigenlijkheid van dat onderwerp.

Het blijft uiteraard mogelijk, dat men dit persoonlijk-doorleefde niet apprecieeren kan. Als men — gelijk er velen zijn, vooral onder de jongere Vlaamsche schrijvers en dichters — het genre van Timmermans' werk niet kan genieten en niet houdt van zijn manier van zeggen, van zijn stijl, zijn beeldspraak, zijn voorstellingswijze, kan ook dit boek niet in den smaak vallen. Zeer wel mogelijk is het ook, dat men bezwaren heeft tegen den geest van het werk, omdat de grens tusschen leuke zeggings en profanie bij Timmermans altijd vaag is. Maar aan de objectieve woorden van het boek doet het niets af en het niet te aanvaarden als literaire kunst lijkt mij een miskennen van de elementaire beginselen van literaire critiek.

C. T.

Dit beteekent dan dat de mensch zich zelf met zijn eigen gaven, aanleg en neigingen moet kunnen onderscheiden van andere, ook in dien zin, dat hij weet welke specifieke tendenzen er bij hem optreden. Is deze situatie aanwezig, dan zal de mensch ook kritisch kunnen staan tegenover de verschillende eigenschappen, die hij bij zichzelf ontdekt.

Niet alsof het nu zijn ideaal zou zijn om dat speciale te onderdrukken, om van zichzelf een mensch te maken zoo ongeveer van den gulden middenweg, maar wel zóó, dat het zijn ideaal is om naar buiten en boven hem staande normen de waarde van hetgeen zich in zijn leven aan hem opdringt te beoordeelen.

Zonder de kennis en waardeering van deze normen komt de mensch er zoo gemakkelijk toe zijn eigen neigingen en hebbeligheden als het meest belangrijke in de wereld te beschouwen. Dan worden zijn eigen typische eigenaardigheden voor hem de maat voor alle dingen. Gevolg is, dat de betrokkene de wereld afmeet naar hetgeen hem speciaal bekoort. Zoo ontstaan de onevenwichtige figuren voor wie een objectieve waardeering der dingen niet mogelijk is; menschen, die eischen, dat naar hun regeltje alles zal worden geschreven en dat naar hun wijze van aanvaarden der dingen ieder zich moet richten.

Wanneer wij daartegenover als ideaal stellen, dat de werkelijke persoonlijkheid oordeelt, wil en handelt overeenkomstig objectieve normen, dan beteekent dit natuurlijk allerminst dat het ons ideaal zou zijn, dat er geen variabiliteit zou wezen in het optreden der menschen. Het beteekent allerminst, dat wij alle individuen willen fabriceren naar eenzelfde sjabloon. Daarvoor bestaat trouwens ook niet veel gevaar. De mensch blijft zichzelf in heel zijn optreden. Maar de eisch is, dat deze mensch zijn eigen typische eigenaardigheden niet zal stellen als norm voor anderen.

Veel van de verbreking van ons leven, veel ook van den strijd onder christenen, veel van de verdeeldheid van de gelijkgezinden, veel van den twist onder vrienden, veel van de tegenstellingen waarvan het leven vol is, moet op rekening gebracht worden van de individuele verscheidenheden van de menschen onderling. Dikwijls wordt aan deze verscheidenheden dan het karakter gegeven van een principieel verschil, terwijl in werkelijkheid alleen de menschen maar verschillend zijn en deze menschen de zonde begaan, dat zij eigen neigingen en aanleg als norm stellen voor de rest. Dit brengt een gevaar mee voor ons christelijk leven. Vele eenvoudigen worden in den waan gebracht, dat er gestreden wordt over hoogst belangrijke principieele dingen en in werkelijkheid is het menigwerf niets anders dan dit, dat de eene mensch zijn manier van doen aan de rest wil opdringen, terwijl de andere zijn wijze van optreden voor heel het leven normatief vindt.

...

Nu zal men zeggen, dat iemand die dan toch objectieve normen aangeeft voor zijn optreden, in die zonde niet kan vervallen. Dit schijnt inderdaad zoo te zijn.

Maar de rechte zelfkennis leert ons hier toch anders.

Wij worden er voortdurend aan herinnerd, dat de bede, of God ons hart doorgronden wil, elken dag van noode is, ook voor den meest objectief schijnenden christen.

De leugen van het bewustzijn speelt duizenden menschen parten.

Wat verstaan wij onder deze leugen van het bewustzijn?

Het woord zelf zegt ons reeds, dat wij hier te doen hebben met een verschijnsel, dat niet ligt in den kring van de opzettelijke leugens.

De onbewuste leugen is juist daarom zoo gevaarlijk, omdat zij eigenlijk buiten het zelfbewustzijn van den persoon schijnt om te gaan.

Wij willen door eenige voorbeelden aantoonen wat de bedoeling is.

Er was een man, die van jongsaf aan, wat men pleegt te noemen, „nagal lui was uitgevallen". Deze man was, voor zoover menschen daar over mogen oordeelen, wel een christen. Hij klaagde voortdurend over het feit, dat er zoo weinig Godsvertrouwen te vinden was bij zijn medechristenen. Hij zelf, zoo betoogde hij, was er gelukkig bij, dat hij alles liet in 's Heeren hand. De man was landbouwer. Wanneer men langs zijn akkers liep, zag men er het onkruid welig tieren. De sloot langs zijn weiland zat vol met onkruid. De distels groeiden in zijn wei overvloedig temidden van de talloze molshoopen. Zijn rogge was slecht gemest. Zijn haver magertjes, omdat zij te laat was gezaaid. Zijn boerderij bracht lang niet op wat zij opbrengen kon. Maar dan placht hij te zeggen: „Och ja, kijk eens, als de Heere voor mij niet meer heeft weggelegd, dan laat ik dat in 's Heeren hand. Ik heb in mijn leven Godsvertrouwen geleerd."

Ik geloof dat deze man volkomen oprecht was voor zichzelf. Maar in feite hadden wij bij hem te doen met een geval van bewustzijnsleugen. Het Godsvertrouwen kwam dezen man uitsluitend van

pas om er, zooals hij krachtens zijn natuurstaat en zijn aanleg was, achter weg te kruipen.

Het tragische van het geval is bij zulke situaties, dat de menschen werkelijk zelf niet weten, dat zij andere doeleinden najagen dan zij zich in hun bewuste leven voorstellen.

Zoo kruipt achter heel veel gewetensvolle plichten, betrachting menigmaal een stiekume eergierigheid weg. Achter het scherm van: „Wij moeten rentmeester zijn van ons geld, en zijn verantwoordelijk voor alles wat wij er mee doen," zit menigmaal een felle geldgierigheid. Achter een agressief verdedigen van „heilige beginselen" zit zeer dikwijls een stil minderwaardigheidsgevoel, dat den strijder tot de uiterste felheid prikkelt.

Natuurlijk beteekent dit niet, dat wij nu alle Godsvertrouwen, alle trouwe plichtsbetrachting, alle voorzichtigheid in geldzaken, allen principieelen strijd maar zouden moeten veroordeelen. Allerminst en op generlei wijze!

Maar dat de leugen van het bewustzijn vele menschen parten speelt, staat vast.

En daarom is het zoo noodig, dat wij heiligen ernst maken met ons zelfonderzoek. Daarom is het zoo noodig, dat wij ons zelf recht kennen. Daarom moeten wij tot elken prijs dagelijks bezig zijn met op ons zelf goede acht te geven.

Het pijnlijke is evenwel, dat wij juist in het geval van de leugen van het bewustzijn nooit op eigen initiatief tot de ontdekking van onze fouten komen.

Daarom hebben wij vrienden noodig, die ons rustig op onze gebreken attent durven maken.

Goede vrienden of vriendinnen kunnen Godsgezanten voor ons zijn om ons te helpen in de oefening der zelfkennis.

Maar dan mogen wij ook niet in eigen wijsheid of betweterij onmiddellijk den raad van vrienden afwijzen of critische opmerkingen van vrienden verre van ons werpen. Wij zullen oerlijk de mogelijkheid moeten veronderstellen, dat wij op een verkeerd weg zijn, ook bij het heiligste, dat wij meenen te doen, om Gods wille.

Zoo alleen zullen wij waarlijk het Koninkrijk Gods kunnen dienen.

En zoo alleen zullen wij kunnen groeien in de echte zelfkennis.

...

De zelfkennis heeft zich dus te richten niet alleen op wat wij zijn, maar ook op wat wij bedoelen.

Richt zij zich op datgene wat wij zijn, dan heeft zij in de eerste plaats na te jagen een harmonische samenhang tusschen onze speciale begaafdheden en specifieke aanleg enerzijds en de van God ons gestelde normen en doelstellingen anderzijds.

Richt zij zich op wat wij bedoelen, dan beteekent dit, dat wij niet alleen de bedoeling op den voorgrond, maar speciaal de bedoeling op den achtergrond kritisch gaan bezien.

Nu raken wij hier een uiterst moeilijk punt aan. Want het pijnlijke toch is dit, dat bijna niemand zijn doelstelling zuiver kan zien. Ook hier geldt het dat wij onbekwaam zijn tot eenig goed. Ook als wij met het heiligste bezig zijn zit altijd weer op den achtergrond in de doelstelling iets van ons zelf.

Toch moeten wij voortdurend werken om in zelfkennis zoo toe te nemen, dat wij hoe langer hoe meer los kunnen komen van onszelf.

Dit wil dus zeggen, dat arbeiden in Gods Koninkrijk beteekent: sterven aan ons zelf.

Daarom is arbeiden in Gods Koninkrijk „als mensch voortdurend het kruis dragen".

Ook hier is het woord van kracht: „Hij moet wassen, maar ik minder worden".

Dit beteekent echter weer niet, dat God het tegenredelijke van ons eischt. God vraagt niet opheffing van de wetten die Hij in de natuur Zelf gelegd heeft.

Maar ook deze wetten worden door God geheiligd. Ook de neiging, waardoor wij telkens weer iets van onszelf zien in de doelstelling wordt door het licht der wedergeboorte op een geheel eigen plan gebracht.

Bij den arbeid in Gods Koninkrijk moet al het aardsch-natuurlijke uit ons leven verdwijnen.

Maar, God leert ons dat wij aan het eind toch ook onszelf mogen zien.

Doch dan zóó, dat wij ons daar zien als begenadigden. Begenadigden ook in en door ons werk.

Dat is het mysterie in het woord: „Want Hij zag op de vergelding des loons".

Toch hij zelf er in! Hij, de man, die „man Gods" genoemd werd.

Ja, maar dan hijzelf er in, omdat hij God allereerst kende. God ook kende als een God van genade, die uit genade het loon bereidt als een loon der genade voor ieder, die heeft leeren sterven, eer hij sterft, zoodat hij niet sterft, wanneer hij sterft.

J. W.

Zelfkennis.

II.

Zelfkennis veronderstelt allereerst, dat wij thuis zijn in de mikrokosmos van ons eigen bestaan.

De dooheid lijdt overvloed. De overste de knelle door de techniek die pijnig

De Keijder lijder nood van ping, doe en — ern groote regalisatiew toch kan En er zijn Bond voor reeds twee bracht v andere pl

De pla door de Amsterda Utrecht v

Dergell klok gelu worden

Onlang bond", „redactie 's Bosch,

In 't nu schrift „delen gen De schrij in Engels het plaa

bladen. J Heilige S pende vr lezers ge duizende andere v middel t

wordt de toegesch is: een w kunnen zien. Toe

lijkheid, gedachte door hel heinde ei

zal de ee loof gesp Het zal c

Toen il of iets de niet móe en schoo

woordig, schap en reddeloo

Het is v ging wor predikt, 'hoogere de gelief niet een

Maar c mensche dingen d dienst, ze voor alle

geworde Nu is alle arbe in Gods geen gro

„Mijn W voorspo „Voorspo het, doo

alle pali delijk.

Voorts ook de noot ge vraag, e onverwa die gehe

het rech kan, doe hem in l

1) Dit a het in por in deze ri van het (tember 19 besproken in mijn a kregen g bieden.